

УДК 378.113.1

С.І. Гузь, М.Ю. Кадемія, Вінниця, Україна / S. Huz, M. Kademiya, Vinnytsia, Ukraine
e-mail: photina0405@gmail.com**РОЗВИТОК ІТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ**

Анотація. У статті розглядаються питання розвитку ІТ-компетентності майбутніх керівників ВНЗ, інформатизація навчально-виховного процесу, впровадження та ефективне застосування ІКТ в освіті, розвиток та вплив сучасних інформаційних технологій на освіту.

Сучасні вимоги до навчання та викладання у ВНЗ потребують висококваліфікованих, ерудованих та обізнаних у своїй справі керівників, котрі вправно володіють та використовують у житті вищого навчального закладу сучасні інформаційні технології. Керівник зобов'язаний уміти організувати управлінський процес навчання таким чином, щоб студенти навчилися аналізувати, осмислювати та використовувати отриману інформацію у навчальній діяльності та поза нею, пояснювати та узагальнювати її, застосовувати в конкретних умовах тощо.

Інформаційне суспільство потребує керівників, здатних ефективно застосовувати ІКТ-технології у власній професійній діяльності, вирішувати проблеми у відповідній сфері, проводити перевірки щодо організації навчального процесу та керувати динамікою прогресу в сфері навчання, професійної самореалізації, розвитку кожного студента у напрямку формування життєвого шляху. Постійна практика використання нових інформаційних технологій привчає до нового стилю роботи, а досвід використання соціальних сервісів спонукає до пошуку нових форм діяльності, налаштовує на нові педагогічні й організаційні рішення навчальних ситуацій.

Проблема компетентності керівників вищих навчальних закладів у сфері використання інформаційних технологій досі є актуальною.

Ключові слова: ІТ-компетентність, ВНЗ, інформаційні технології, соціальні сервіси, ІКТ, сучасна освіта, інформатизація, керівники ВНЗ.

The Development of IT-competence of Heads of Higher Education Institutions as a Problem of Modern Education

Annotation. The issues of development of IT-competence of future leaders of higher education institutes, computerization of an educational process, implementation and effective use of ICT in education, development and the impact of modern information technologies in education were considered in this article.

Current requirements for teaching and learning in higher education require highly qualified, erudite and knowledgeable in their field directors, who possesses skillfully and uses modern information technologies in the life of university. Director has to be able to organize the training management process so that students learn to analyze, interpret and use the information in learning activities and outside it, to explain and summarize it, apply in specific circumstances and so forth.

Information society requires leaders who can use ICT-technologies effectively in their own careers, solve problems in the relevant field, to conduct checks in the educational process and manage dynamic progress in the field of education, professional self-realization, development of each student in the direction of the formation of life path. Constant practice of usage of new information technologies accustoms to a new style of work, and experience in the use of social services urges for search of new forms of activity, adjusts to new pedagogical and organizational decisions of learning situations.

The problem of competence of heads of higher education institutions in the field of information technology is still relevant.

Key words: IT-competence, HEIs, information technologies, social services, ICT, modern education, informatization, heads of HEIs.

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві спостерігається швидкий розвиток усіх сфер діяльності людини, що, у свою чергу, викликає потребу наявності вищої освіти та подальшого її розвитку. Але за останні роки для вищої освіти постала проблема якісного керування вищим навчальним закладом для подальшого розвитку його та перспективи на ринку освітніх послуг. Світова тенденція руху до нової якості вищої освіти виявляється через вимоги щодо рівня підготовки випускників вищої школи, що показує та розкриває рівень керування вищим навчальним закладом. Інформатизація суспільства потребує відповідних керівників, підготовлених за новітніми технологіями в результаті вдосконалення системи вищої освіти. Сучасний конкурентоспроможний успішний керівник зобов'язаний демонструвати стійкі навички використання інформаційних технологій, критичного

мислення, стратегічного планування і здатність гнучко реагувати на зміни потреб суспільства. Процес модернізації вищих навчальних закладів значно активізується за умови відповідного рівня ІТ-компетентності її керівників, їх готовності використовувати сучасні Інтернет технології в управлінській діяльності та здатності здійснювати усвідомлену, продуману політику впровадження сучасних ІКТ у навчально-виховний процес ВНЗ, забезпечення інформатизації навчального закладу. Це можливо за умови відповідної підготовки майбутніх керівників ВНЗ.

Аналіз попередніх досліджень. У науковій літературі питаннями ІТ-компетентності опікувалися такі науковці: П. Беспалов, А. Єлізаров, О. Шилова та М. Лебедева, Н. Насирова, Л. Горбунова і А. Семібратов, а також українські вчені, такі як: О. Овчарук, М. Жалдак, Н. Морзе та ін.

Проблемами упровадження та ефективного застосування ІКТ в освіті займалися такі вітчизняні і зарубіжні вчені: В. Безпалько, В. Биков, Б. Гершунський, С. Гончаренко, Р. Гуревич, М. Жалдак, М. Кадемія, М. Козяр, Ю. Машбиць, Є. Полат, І. Роберт, С. Сисоєва та ін.

Питаннями компетентнісного підходу, формування педагогічної та професійної компетентності займалися такі зарубіжні та вітчизняні вчені як В. І. Байденко, Н. Бібік, І. Зязюн, І. Колеснікова, Н. Кузьміна, М. Лук'янова, А. Маркова, О. Овчарук, Є. Рогов, О. Савченко, В. Сластьонін, В. Сериков, М. Степко, Л. Хоружа.

Окремі аспекти використання інформаційних технологій у підвищенні кваліфікації керівних кадрів освіти, розвитку їх інформаційної культури досліджують В. Биков, В. Руденко, В. Гуменюк, Л. Забродська, Н. Панкратова, Л. Калініна та ін.

Мета полягає у визначенні та теоретичному обґрунтуванні умов розвитку ІТ-компетентності майбутніх керівників вищих навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах розвитку суспільства, зміни структури й змісту освіти, а також впровадження новітніх технологій неабиякого значення набуває питання підготовки людини до повноцінного життя в інформаційному суспільстві. Суть переходу від індустріального суспільства до інформаційного полягає в тому, що інформація в різних видах і формах, і насамперед у формі знань, стає важливим стратегічним ресурсом, а технічні можливості інформаційно-комунікаційних технологій, систем і мереж – головним фактором швидкого розвитку й упровадження науко обґрунтованих, екологічно безпечних, енергозберігальних і ресурсозберігальних технологій у більшості галузей діяльності людини. Інформаційно-комунікаційні технології відіграють визначальну роль у забезпеченні інформаційної взаємодії між людьми, в підготовці й поширенні масової інформації, у процесі інтелектуального та всебічного розвитку суспільства. Головний аспект цього процесу – поява якісно нових можливостей розв'язання глобальних економічних і соціальних проблем, у тому числі проблем культури, освіти, науки та екології. Інформатизація є вагомим напрямом переходу до інформаційного суспільства. Спостерігається швидкий розвиток всіх сфер діяльності людини, що, у свою чергу, викликає затребуваність наявності вищої освіти та подальшого її розвитку. Але за останні роки для вищої освіти стала проблема якісного керування вищим навчальним закладом для подальшого розвитку його перспективи на ринку освітніх послуг.

Сучасні інформаційні технології – це сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збирання, обробки, зберігання, розповсюдження, відображення і використання інформації в інтересах її користувачів, дозволяють значно оптимізувати управління ВНЗ за

рахунок створення єдиного інформаційного освітнього середовища навчального закладу та розробкою і створенням бази даних. Інформатизація вищого навчального закладу потребує фундаментальної розробки на основі підвищення якості підготовки керівників, упровадження активних методів навчання, підвищення творчої та інтелектуальної складової, інтеграції різноманітних видів навчальної діяльності, розробки нових технологій навчання, що сприяють активізації пізнавальної діяльності, удосконалення програмно-методичного забезпечення навчального процесу, а також упровадження інформаційних технологій у процес спеціальної професійної діяльності керівників різних профілів. Пріоритетним напрямом інформатизації вищого навчального закладу, що сприяє підвищенню ефективності управління та якості навчання, підготовці молодого покоління до повноцінної життєдіяльності в інформаційному суспільстві, є інформатизація управління навчально-виховним процесом у вищому навчальному закладі. Отже, постає питання сучасної підготовки магістрів спеціальності «Управління навчальним закладом» до інформатизації управлінської діяльності. Водночас існує низка запитань, пов'язаних з інформатизацією вищого навчального закладу. Не дивно, що дані питання досі перебувають на рівні дискусій. Одне із таких питань – інформатизація управління навчально-виховним процесом у вищому навчальному закладі, підготовка кадрів для здійснення поставлених питань, потребує ретельного вивчення, системного аналізу й розробки з урахуванням сучасних надбань педагогічної науки й новітніх методів наукового дослідження [1, с. 18-22].

Оскільки інформаційні технології вже міцно увійшли у сучасне життя суспільства та у навчально-виховний процес освітніх закладів, то їх використання в управлінні навчальним закладом допоможе забезпечити дієвість, оперативність та ефективність роботи адміністрації навчального закладу. Також не менш важливим моментом у впровадженні інформаційних технологій та використанні програмного забезпечення в управлінні вищим навчальним закладом є визначення оптимальних умов автоматизації робочих місць учасників управлінського процесу, що допоможе систематизувати та підняти на більш високий рівень роботу керівника, його заступників, вченої та наглядових рад, дорадчих органів (ректорат, деканат, приймальна комісія), структурних підрозділів, викладачів, бібліотекарів [5].

На сучасному етапі розвитку суспільства, коли апаратні і програмні засоби інформаційних технологій управління широко використовуються в усіх галузях діяльності людини, оцінювати фахову майстерність керівника вищого навчального закладу неможливо без урахування вміння використовувати в процесі прийняття й реалізації рішення технологій

обробки інформації та засобів їх реалізації, на що необхідно звертати увагу при підготовці спеціалістів (магістрів) у вищому навчальному закладі.

Об'єднуючу роль у впровадженні інформаційних технологій управління навчально-виховним процесом відіграє управлінська діяльність керівника вищого навчального закладу, що визначає інші види діяльності через реалізацію ключової функції – цілепокладання. Тільки в рамках раціонально розробленої організаційної структури системи управління навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах III – IV рівнів акредитації й аналізу результату діяльності керівника можна отримати більш суттєві позитивні результати впровадження педагогічних технологій, у тому числі й інформаційних технологій управління.

Аналіз вимог сучасного етапу розвитку суспільства дав змогу з'ясувати, що готувати всебічно освічену особистість можна за умови створення єдиного інформаційно-освітнього середовища у вищому навчальному закладі. Таке середовище забезпечує формування відповідного рівня інформаційної культури всіх учасників навчально-виховного процесу шляхом включення до програм вивчення широкого кола предметів навчального плану означених вище питань і впровадження методик викладання з використанням сучасних апаратних і програмних засобів інформаційних технологій навчання. Водночас з питанням підготовки людини до повноцінного життя в інформаційному суспільстві особливого значення набуває питання управління навчально-виховним процесом у вищому навчальному закладі – інформаційно-освітнім середовищем, де реалізують процес формування особистості загалом, у тому числі й відповідного рівня інформаційної культури всіх учасників навчально-виховного процесу. Перед системою вищої освіти поставлено завдання – забезпечити таке управління навчально-виховним процесом у вищому

навчальному закладі, яке дозволить сформувати особистість, здатну творчо вирішувати водночас як технічні, так і соціальні проблеми, що виникають у суспільстві, дасть змогу проявити себе у більш широкому полі продуктивної діяльності.

«До пріоритетних напрямів інформатизації ВНЗ належить інформатизація системи управління шляхом впровадження інформаційних технологій навчання та управління в навчально-виховний процес, що у свою чергу призведе до підвищення якості, доступності та ефективності навчання» [2].

Необхідно зазначити, що інформатизацію управління навчально-виховним процесом стримує недостатність уваги до проблеми створення і використання інформаційних освітніх мереж. Створення інформаційної мережі закладів освіти дасть змогу вирішити такі проблеми, як накопичення, розподіл та споживання інформаційних ресурсів науковими установами та освітніми закладами, в тому числі: створення електронних бібліотек; надання послуг глобальної інформаційної мережі Internet; впровадження методів і засобів телекомунікаційних технологій використання дистанційних методів навчання [3].

Висновки. Отже, майбутній керівник ВНЗ має не тільки бути обізнаним користувачем сучасних інформаційних технологій, а й уміти організувати управлінський процес навчання таким чином, щоб його учасники навчалися осмислювати отриману інформацію, трактувати її, застосовувати в конкретних умовах, а отже – думати, розуміти суть речей тощо. Виходячи з вищевикладеного, можна також стверджувати, що готовність магістрів до інформатизації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах містить три основні компоненти: мотиваційно-ціннісний (ставлення і особистісні цілі), когнітивний (знання), операційний (уміння й навички).

Література:

1. Атаманчук Ю. М. Теоретичні і методичні засади підготовки магістрів з управління навчальним закладом / Ю. М. Атаманчук // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2013. – №21 (280). – С. 18-22.
2. Гальперин П. Я. Основные результаты исследований по проблеме «Формирование умственных действий и понятий» / П. Я. Гальперин. – М.: Наука, 1965. – 207 с.
3. Глузман А. В. Профессионально-педагогическая подготовка студентов университета: теория и опыт исследования: монография / А. В. Глузман. – К.: Поисково-издательское агентство, 1988. – 252 с.
4. Закон України «Про вищу освіту». Розділ 6. Управління вищим навчальним закладом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.osvita.org.ua/pravo/law_05/part_06.html.
5. Кадемія М. Ю. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності у студентів педагогічного вищого навчального закладу / М. Ю. Кадемія // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. – 2010. – С. 98-103.
6. Кузьмінська О. Г. Чи має керівник навчального закладу володіти ІКТ-компетентністю? / О. Г. Кузьмінська, Н. В. Морзе // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2012. – № 4. – С. 65-74.
7. Михайліченко М. В. Компетентнісний підхід до підготовки керівників навчальних закладів / М. В. Михайліченко // Витоки педагогічної майстерності. Серія: Педагогічні науки: збірник наукових праць. Ч. 1. – 2011. – № 8. – С. 3-8.